

кіномистецтва в межах культурологічної підготовки у ВНЗ, що зумовлюються її специфікою. Щодо основних засад використання кіномистецтва в культурологічній освіті університетів, то вони, у цілому, збігаються з доктринальними підходами до використання мистецтва в системі загальної освіти. У культурологічній підготовці у ВНЗ як різновид загальної мистецької освіти провідною є роль світоглядно-виховних орієнтацій.

Таким чином, ми розглянули проблему використання сучасних кінотворів в системі естетичного виховання, гуманітарної культурологічної освіти в університеті.

Подальшого розгляду потребує проблема пошуку нових форм підвищення емоційності презентації культурологічного знання в просторі вищої освіти.

Література

1. Бережнова Е.В. Идея университетской дидактики / Педагогика. – 2013. - № 5. - С. 57-63.
2. Ковалева Т.М. Антропологический взгляд на современную дидактику: принцип индивидуализации и проблем субъективности / Педагогика. – 2013. - № 5. - С. 51-57.
3. Зюзіна Т.О. Освіта в умовах інформаційного суспільства: культурологічний аспект розвитку // Вісник ЛНУ. - 2013. - № 5. - С. 4.
4. Зюзіна Т.О. Потенціал гуманітарних дисциплін у формуванні світоглядних позицій студентства // Вища школа. - 2013. - № 1. - С.41-48.

AESTHETIC EDUCATION OF STUDENTS BY MEANS OF CINEMATOGRAPHY

Zyuzina T. O.

Abstract. *The paper presents the ways of integrating contemporary art into educational process of the university. It is stressed that the problems of modern cinema art allows deeper understanding of a wide range of social and psychological concerns of young people. An important didactic problem is the selecting the artworks to be discussed in the course of studying the cycle of cultural subjects, elective courses of artistic and aesthetic orientation. The main task of the teacher is to determine the trajectory of movement in the field of contemporary art, correlating with the program objectives of aesthetic education.*

Key words: *education, aesthetic education of the spiritual dominant contemporary film culture.*

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

УДК 378.937

Васильєва М. П.

В статье рассмотрены основы формирования интеллектуальной инициативы как предпосылки эффективности деонтологической подготовки будущего учителя-филолога. Раскрыта сущность понятий «интеллектуальная инициатива», «педагогическая деонтология».

Ключевые слова интеллектуальная инициатива, педагогическая деонтология.

THE FORMATION OF INTELLECTUAL INITIATIVE AS A PREREQUISITE FOR THE EFFECTIVENESS OF DEONTOLOGICAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER-PHILOLOGIST

Vacilieva M. P.

The basics of forming of intellectual initiative as a prerequisite for the effectiveness of deontological training of the future teacher-philologist is investigated in the article. The essence of the concepts «intellectual initiative», «pedagogical deontology» is found out.

Key words: *intellectual initiative, pedagogical deontology.*

Упродовж усього періоду розбудови Української держави професійна підготовка педагога постійно потребує суттєвого вдосконалення. Реалії сьогодення акцентують ряд проблем у педагогічній діяльності, серед яких активізація пізнавальних мотивів учнів, виховання у них морально-етичних цінностей, культури спілкування, соціальної компетентності тощо. Означене актуалізує проблему формування у майбутніх педагогів педагогічної етики, прагнення підвищувати якість освітнього процесу, в якому відбувається виховання, навчання й розвиток особистості майбутнього громадянина України. В цьому аспекті неабиякого значення набуває деонтологічна підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей, ефективність чого суттєво залежить від сформованості інтелектуальної ініціативи студентів. Саме формування інтелектуальної ініціативи є тим чинником, що значно впливає на якість зазначеної підготовки, оскільки дозволяє студентам динамічно функціонувати в науковому просторі, є передумовою професійного саморозвитку впродовж життя, відповідає принципу гуманізації освітнього процесу.

Аналіз наукового фонду з означеної проблеми дозволяє виокремити певні напрями її дослідження: методологічні засади соціального виховання молоді у структурі її професійної підготовки (М. Головатий, М. Лещенко, С. Максименко, Л. Штефан); теоретичний базис соціалізації особистості (І. Бех, М. Боришевський); психолого-педагогічні основи формування особистості в процесі навчання (Г. Балл, Н. Бібік, А. Богущ, В. Лозова, В. Рибалка, О. Савченко, С. Сисоева); шляхи та засоби активізації інтелектуальної ініціативи учнів та студентів, їхньої дослідницької компетентності (В. Гриньова, Н. Кічук, М. Князян, В. Кулешова). Висвітлювалися й різні аспекти деонтології (С. Вагнер, В. Вербицький, Г. Костюк, С. Комісаренко, М. Петров, С. Чазов).

Втім, окреслені наукові дослідження лише торкаються окремих аспектів формування інтелектуальної ініціативи як передумови ефективності деонтологічної підготовки майбутнього вчителя-філолога, не висвітлюючи цей феномен як цілісну систему, що сприяє оптимізації професійної діяльності майбутнього вчителя-філолога, забезпечує ефективність його самоосвітньої роботи, оволодіння розумовими й евристичними операціями тощо. Саме тому метою статті є розкрити сутність понять «деонтологія», «інтелектуальна

ініціатива» та висвітлити засоби формування інтелектуальної ініціативи саме як передумови деонтологічної підготовки майбутніх учителів-філологів.

У педагогічних джерелах [1; 2; 4; 5] зазначається, що термін «деонтологія» походить від грецького «деонтос» — обов'язок і «логос» — вчення; це є наука, в центрі уваги якої — моральні, професійні та юридичні обов'язки та правила поведінки спеціалістів по відношенню до людей у сфері виробничих і соціальних стосунків цих спеціалістів. Поняття «деонтологія» застосовується до будь-якої галузі професійної діяльності людини: медичної, юридичної, інженерної, управлінської, педагогічної. Деонтологія науково обґрунтовує необхідність свідомого підпорядкування власних інтересів потребам суспільства, гармонійне поєднання особистого й суспільного, визначає форми професійної моралі, виконання громадянського обов'язку в конкретній галузі суспільного життя й діяльності.

У педагогіці деонтологію розглядають як новий самостійний міждисциплінарний науковий напрям, що досліджує проблеми професійного обов'язку і професійної поведінки педагога. Деонтологічна підготовка вчителя передбачає виховання у нього ціннісних орієнтацій, оволодіння нормами професійної діяльності, формування гуманістичної спрямованості його інноваційної педагогічної роботи. Отже, педагогічна деонтологія є наукою про професійну поведінку педагогічного працівника, його обов'язок, а її змістом є система морально-етичних норм і принципів, необхідних учителеві для виконання своїх професійних функцій. Підкреслимо, що ключовими етичними категоріями педагогічної деонтології є обов'язок, відповідальність, справедливість, честь, гідність, гуманність, демократичність, повага, співчуття.

Переходячи до аналізу сутності поняття «інтелектуальна ініціатива», слід зазначити, що це є здатність індивідууму до розумної і раціональної поведінки в проблемних ситуаціях. О. Селіванова, звужуючи сутність цього поняття, підкреслює, що інтелект концентрує вміння критично мислити, систематизувати, аналізувати, узагальнювати тощо.

В педагогічній науці [2-4; 5] переважно інтелект ототожнюють із розумом, утім, має сенс враховувати також мудрість особи, рівень її мислення, набуті знання, ерудицію, компетентність, інтуїцію, глибину осмислення явищ, правильне їх розуміння, вміння аналізувати тощо. Тобто інтелект є одночасно якісним і кількісним розумовим показником, своєрідним критерієм для кожної людини. В професійно-педагогічній діяльності є важливим уміння фахівців вдаватися до певної інтелектуальної схематизації, яка полягає у розчленуванні розумової структури на поняття, правила і логічні операції, оскільки за допомогою цих елементів людина сприймає, переосмислює та зберігає важливі відомості. Не менш важливими є й сформовані інтелектуальні властивості, до яких належать особливості сприйняття пам'яті, мислення, уяви, а також творчість. З поняттям інтелектуальної ініціативи пов'язані такі категорії, як інтелектуальна глибина пізнання, інтелектуальна творчість, інтелектуальний потенціал, інтелектуальна свобода, інтелектуальні емоції тощо.

Як свідчить аналіз наукових джерел [3], інтелектуальна ініціатива активізує пізнавальну діяльність, котра включає цілий ряд інтелектуальних умінь: розуміти виникнення проблемної ситуації; формулювати проблему; розв'язувати проблему відомим способом; знаходити нові способи вирішення

проблеми шляхом висунення гіпотез; обґрунтувати, довести гіпотезу; перевірити знайдене рішення. Інтелектуальні вміння передбачають потребу в раціоналізації мисленнєвої діяльності; знання загальних правил, за якими потрібно діяти; практичну перевірку цих правил; самоконтроль. Специфічною властивістю інтелектуальних умінь є узагальненість, що дозволяє використовувати правильні прийоми і способи дій у нових або радикально змінених умовах діяльності. Ці вміння надають можливість вчителю аналізувати власну діяльність і діяльність учнів, спостерігати й аналізувати зміни в їх поведінці та навчанні; чітко формулювати ціль діяльності; у вирішенні педагогічних задач бачити й усвідомлювати головне і другорядне (часткові цілі підпорядковувати загальним цілям навчання); обирати засоби, що є найбільш ефективними для досягнення наміченої цілі.

Формування інтелектуальної ініціативи є важливою передумовою ефективною деонтологічної підготовки майбутніх учителів-філологів у зв'язку з тим, що саме ця ініціатива забезпечує інтелектуальну активність особистості, її дослідницьку діяльність, спрямовану на підвищення власної професійної майстерності в таких важливих аспектах, як педагогічна комунікація, взаємодія з учнями, їхніми батьками, членами колективу, саморозвиток критичного мислення, професійної культури.

Розкриваючи потенціал інтелектуальної ініціативи майбутнього вчителя-філолога у його деонтологічній підготовці, слід зазначити, що інтелектуальна ініціатива передбачає отримання інтелектуального задоволення від процесу навчання, виявлення майбутніми фахівцями допитливості, працелюбності, самостійності в розширенні ними системи знань щодо педагогічної деонтології. Окрім цього, саме інтелектуальна ініціатива й сприяє як формуванню вміння пізнавати професійну діяльність, здійснювати пошук нової інформації, виявляючи гностичні емоції, силу волі, так й актуалізації інтересу до деонтологічних знань, розвиток особистісних якостей, котрі необхідні для нормованої професійної поведінки.

З метою формування інтелектуальної ініціативи майбутніх учителів філологічних спеціальностей як чинника ефективності їхньої деонтологічної підготовки нами були розроблені завдання творчого характеру, котрі впроваджувалися в процесі викладання навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності», наприклад:

– поясніть, у чому, на Ваш погляд, полягає професійний обов'язок сучасного вчителя філологічних спеціальностей (а саме: вчителя іноземної мови, української мови, світової літератури, української літератури);

– розкрийте суть поняття «індивідуальна педагогічна дія на етичних засадах»;

– висвітліть взаємозв'язок таких понять, як «інтелект» та «інтелектуальна культура»; поясніть, у чому полягає культура прояву інтелекту і розуму; доведіть, що надмірна віра у свій розум, впевненість у неперевершеності власної розумової діяльності свідчать про низьку інтелектуальну культуру особистості; чому, на Вашу думку, критерієм інтелектуальної культури має бути громадська думка, результати творчої праці;

– аргументуйте думку, відповідно до якої інтелект доцільно розглядати як пізнавальну діяльність майбутнього вчителя, котра поєднує в собі як уже

набутий досвід (знання, розумові навички і вміння), так і здатність подальшого самостійного його набуття і творчого застосування на практиці; чому обидві ці категорії не можуть розглядатися без урахування здібностей і певної обдарованості вчителя, його розумової працездатності;

– доведіть, що пріоритетним моральним імперативом педагога є орієнтація на добротворення; назвіть соціальні чинники, котрі впливають на формування цієї ціннісної орієнтації.

Отже, в результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що інтелектуальна ініціатива, інтелект, інтелектуальні вміння виступають передумовою виховання деонтологічних цінностей майбутнього вчителя, його знань та вмінь і проявляються в діяльності як характеристика особистості, що засвідчує максимальний ступінь розвитку певних якостей та властивостей індивідуума.

Перспективи вивчення зазначеної проблеми полягають у висвітленні моральних, соціальних якостей майбутнього вчителя, його знань, компетентностей, котрі реалізуються як результат деонтологічної підготовки.

Література

1. Васильєва М. П. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Васильєва Марина Петрівна. – Харків : 2003. – 428 с.

2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

3. Лунгу Л. В. Психолого-педагогічний зміст та структура феномена «інтелектуальна ініціатива майбутнього вчителя-філолога» / Л. В. Лунгу // Наукові записки КДПУ. Серія : Педагогічні науки / Ред. В. В. Радул (та ін.). – Кіровоград : КДПУ, 2011. – С.182-186.

4. Педагогика : Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич. – Мн. : «Современное слово», 2005. – 720 с.

5. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. М. М. Бим-Бад; Редкол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с.

THE FORMATION OF INTELLECTUAL INITIATIVE AS A PREREQUISITE FOR THE EFFECTIVENESS OF DEONTOLOGICAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER-PHILOLOGIST

Vacilieva M. P.

Abstract. *The basics of forming of intellectual initiative as a prerequisite for the effectiveness of deontological training of the future teacher-philologist is investigated in the article.*

The pedagogical deontology of teachers provides the forming of ethical values, professional activity, and humanistic orientation of its innovative pedagogical work. The future teacher's key ethical categories are the duty, responsibility, justice, honor, dignity, humanity, democracy, respect, compassion. The deontological training has considered as an integral part of the professional training of a student.

The intellectual initiative provides the cognitive activity, which includes a number of intellectual skills: to understand the problem situation, to

formulate the problem, to find new ways to solve the problem, to prove the hypothesis. A specific feature is generalization of the intellectual skills, using the correct techniques and methods.

This students' initiative is providing the intellectual activity aimed at increasing their professional skills in such important aspects as professional communication, interaction with pupils, their parents, self-development of critical thinking, professional culture.

Key words: *intellectual initiative, pedagogical deontology.*

ЛИЧНОСТНЫЕ ТИПЫ ВРЕМЕННОЙ ОРИЕНТАЦИИ

УДК 159.923:115 «31»

Ковалёва М.В.

Предложена классификация личностных типов временной ориентации: транспективный, перспективный и ретроспективный. Показан механизм формирования временной децентрации в зависимости от индивидуальной предрасположенности личности к той или иной временной ориентации. Составлены психологические портреты среднестатистического субъекта с выделенным классом временной ориентации.

Ключевые слова: *время, временная ориентация, децентрация, личностные типы, психологическое настоящее.*

ОСОБИСТІСНІ ТИПИ ЧАСОВОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

Ковальова М.В.

Запропоновано класифікацію особистісних типів часової орієнтації: транспективний, перспективний і ретроспективний. Показано механізм формування часової децентрації залежно від індивідуальної схильності особистості до тієї чи іншої часової орієнтації. Складено психологічні портрети середньостатистичного суб'єкта з виділеним класом часової орієнтації.

Ключові слова: *час, тимчасова орієнтація, децентрація, особистісні типи, психологічне сьогодні.*

PERSONAL TEMPORAL ORIENTATION TYPES

Kovaleva M.

A classification of personal temporal orientation types is proposed: transpective, perspective, and retrospective. The mechanism of formation of temporal decentration is shown, depending on the individual predisposition of a personality to one or another temporal orientation. The psychological portraits of an average subject with a designated class of temporal orientation were built.

Keywords: *time, temporal orientation, decentration, personality types, psychological present.*

Актуальность исследования. Одним из основных в механизме временных децентраций является вопрос о моменте психологического «настоящего» как точки отсчета времени. В психологической литературе «настоящее» как форма (модус) существования времени описывается